

שראו אותו שבגבה היו יכולין לראות מה שבכריסה. והרמב"ן נ"ר כ' ⁹³ דהכ' לא הוי חצי דבר דכיון שמינתו שלית נעשה ידו כידה מעכשיו, ולכשיתן לו תתגרש. וכן אלו שראו שקבל כאלו ראו שקבלה היא בעצמה שהרי ידו כידה. ומ"מ טפי הוה עדיף ⁹⁴ בשהראשונים הם האחרונים, דלא מיהזי מיהא כחצי דבר. ותירצו בתוס' ⁹⁵ כשהראשונים הן האחרונים הייתי אומר שיש לחוש לדבר קצת, דדבר רחוק הוא שילוחו עדי האמירה עד מקום הקבלה, קמ"ל. והרמב"ן נ"ר [כתב] ⁹⁶ דאין בכאן לשון אפי' לריבותא, אלא למעט בעדים, והכי קאמר צריכה שתי כתי עדים, ואם רצו והולכין למקום הבעל, אינה צריכה אלא כת אחת.

[סד, א] גמ' בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין. פרש"י ז"ל ⁹⁷, שהשליש אומר שהי' שליח קבלה ונתגרשה בקבלתו. ואין כונת הרב ז"ל שהוא נאמן לומר שליח קבלה אני, דעל כרחין שנים שיאמרו בפנינו אמרה צריכה ⁹⁸, דהתם אין לומר הא הימניה שיהא שליח קבלה, אלא בשיש לו עדים שאמרה לו. אלא כונת הרב ז"ל לומר, דפלוגתא דרב הונא ורב חסדא בשהגט יוצא מתחת ידו ובשליח ⁹⁹ קבלה, ושליש אומר שליח קבלה אני ואלו עדי, ולגירושין קבלתיו ⁹⁹. ומסתברא בשהבעל אומר

לפקדון דוקא הוא דפליגי, אבל בטוען טענת מזוייף, א"נ נפל ממני ומצאתו, בהא ודאי לא פליגי, ושניהן שוין בדבר זה, דאי בטוען טענת מזוייף יתקיים בחותמיו וכשר לגירושין, וכדתנן ¹⁰⁰ המביא גט בא"י אינו צריך שיאמר בפ"נ ובפ"נ, אם יש עליו עוררים יתקיי' בחותמיו. ואם טוען טענת נאבד ממני ומצאתו, לכ"ע אין טענתו טענה, דלנפילה לא חיישי' ¹⁰¹, אין ¹⁰² לך טענה שיהא נאמן בה לרב הונא אלא בטענת פקדון דעביד איגיש דמפקיד גבי חברה ¹⁰³.

רב הונא אמר בעל נאמן אם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב ליה ¹⁰⁴. הקשו בתוס' ¹⁰⁵ א"כ מה הועילו חכמים בתקנתו במביא גט ממ"ה דצ"ל בפ"נ ובפ"נ, דאי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה, מ"מ אם אמר לפקדון מסרתיו לשליש מהימן. ותירצו דהכא בששניהם בעיר אחת. וכן פרש"י ז"ל דהכא בששניהם בעיר אחת. הילכך איכא למימר דאם איתא לדידה הוה יהיב לה, אבל התם בשולח ממ"ה, א"נ ממדינה למדינה בא"י ליכא למימר ביה הכין. והקשו עוד מדאמרינן בפ"ק ¹⁰⁶, רבה מצריך מערסא לערסא, רב ששת מצריך משכונה לשכונה, אלמא אפי' בעיר אחת אינו נאמן, דא"כ מה הועילו בתקנתו. וי"ל (דדילמא) ¹⁰⁷ כרב חסדא ס"ל ¹⁰⁸. וא"נ בשאמר לעדים כתבו

דצריך השליש לעידי אמירה. ועיין במהרש"א דלרש"י הקושיא ולהימניה לשליש וכו', היא גם לרב הונא, ובאופן שהבעל מודה, והמשנה ג"כ מירי באופן זה, ולפי"ז יתכן דדוקא במודה הבעל לא בעינן עידי אמירה, אבל כשהבעל מכחיש צריך השליש לעידי אמירה, ואין סתירה לדברי רבינו. ¹⁰⁰ לעיל לב, א. ¹⁰¹ כדאיתא בב"ב קעב, ב. ועיין בפנ"י ד"ה איתמר דרב הונא סובר שם דחיישינן לנפילה, ועיי"ש שיישב דברי רבינו. ¹⁰² צ"ל: ואין. ¹⁰³ כך היא שיטת בעל התרומות בח"ג שער גב. ועיין בש"ך חו"מ סי' נו סק"ה דהבעל נאמן גם לרב חסדא, דאין כאן טעמא דהא הימניה, והוכיח כן מתשובות הרא"ש כלל סח, סי' כב, ועיין בביאור הגר"א שם סק"ו. ¹⁰⁴ צ"ל: לה. ¹⁰⁵ ד"ה בעל, וכה"ק הרמב"ן, הר"ן, והחי' מכ"י. ¹⁰⁶ ו, א. ¹⁰⁷ תיבה זו איננה בכי"מ, וכ"ה בנד' ובחי' מכ"י. ¹⁰⁸ לכאוי' רבינו אזיל בזה לשיטתו בדבור הקודם (ראה הערה ¹⁰³), דאפילו במכחיש הבעל את השליש, ואומר דמעולם לא עשאו שלישי, ג"כ השליש נאמן, ולכן

⁹³ בסוגיין ד"ה הא, וכעיי"ז כתב בבבא בתרא שם ד"ה גמר', וכעיי"ז כתבו החי' מכ"י והריטב"א בסוגיין. ⁹⁴ לכאוי' צ"ל: ומ"מ הא דלא הוה טפי עדיף וכו'. ⁹⁵ הנ"ל. ⁹⁶ תיבה זו איננה בכי"מ, ונוספה בנד'. ⁹⁷ ד"ה בעל. ⁹⁸ כך היא שיטת תוס' לעיל סג, ב ד"ה ושליש, וכאן בד"ה להימניה, וזכ"כ הרמב"ן וש"ר. ⁹⁹ נדצ"ל: דשליח. ⁹⁹ והרמב"ן לא פירש כן דעת רש"י, וכתב דדברי רש"י אינם מחזורים. ועיין בר"ן בפירושו לרי"ף, שסובר ג"כ דלרש"י א"צ עידי אמירה כלל, ואזיל לשיטתו דהא הימניה הוא משום מגו, ולכן אע"פ שאין עדים מגורשת, אבל דוקא משעה שהיה ראוי לתת לה הגט. ועיי"ש דמקושיית הגמ' תיבא אמרה קבל למה וכו', מדוייק כפירש"י דשליש נאמן אע"פ שאין עידי אמירה. ודברי רבינו כאן צ"ע, שהרי מפורש ברש"י ד"ה אמאי, דהשליש נאמן אע"פ שאין עידי אמירה. ועיין בפנ"י דהגי' שהיתה לפנינו ברש"י היא: ואמאי בעי עדים כלל לא בקבלה ולא בקריעה אלא עידי אמירה וכו', א"כ לפי"ז מפורש ברש"י

ותנו, ויצא מיד לדרכו לעיר אחרת, דאינו יכול להתעכב עד שיתנו לה ¹⁰⁹. ואין להקשות לרב הונא דילמא משום כסופא הוא דלא יהיב לה לדידה, כדאמרינן בהנזקין ¹¹⁰, דהכא שעשתה שליח לקבלה ורוצה להתגרש מאי כסופא איכא.

ו"מ ¹¹¹ דלא אמר רב הונא בעל נאמן אלא בשגגת יוצא מתחת ידי שליח, אבל יוצא מתחת ידה שוב אינו נאמן, אע"פ שאינה טוענת בריא. ומודה בה רב הונא דהא הימניה ועבד איהו הימנותיה, אבל כל זמן שלא נתנו כיון שלא עשה שליח שליחותו לרב הונא אינו נאמן. והוא מה שאמר רב הונא אם איתא דלגירושין לדידה הוה יהיב לה, כלומר השליח ולא היה מעכבו בידו עד עכשיו, ומדלא מסרו לה ש"מ לפקדון נמסר לו, אלא שמתכוון לצער, אי נמי עכשו נתן עיניו לגרשה. ואינו מחזור לי לפי מה שפירשנוה בשליח קבלה, דכיון דשליח קבלה הוא למה ליה לשליח למסרו לה, הא מכיון שהגיע גט לידו מגורשת ויכול הוא לקרעו קודם שיגיע גט לידה, וא"כ מאי קאמר אם איתא דלגירושין לדידה הוה יהיב לה. ועוד מדאקשינן עליה דרב חסדא ממתני דקתני צריכה שתי כתי עדים, ואמרי' אמאי להימניה לשליח, משמע דלרב הונא ניהא, וא"כ אפילו לרב הונא קשיא, דהא בשמסרו לה או שקרעו לא פליגי רב הונא ורב חסדא דהא הימניה, ועבד הימנותיה דמסרו לה או שקרעו. ועוד ¹¹² ללישנא קמא דרבא דאמר בסמוך ומודה רב הונא דאי אמרה לדידי אמר לי שליח

דלגירושין יהביה ניהלי' מהימנא, מאי קא קשיא עליה מי איכא מידי דשליח גופיה לא מהימן והיא מהימנא, דשליח בכי הא מהימן דהא עבד הימנותיה ויהביה ניהליה ובההיא שעתא הימוני מהימן. ופרושו של רש"י נראה עיקר. אלא דק"ל קצת אם בשליח קבלה מאי טעמא דרב הונא דאמר אם איתא לדידה הוה יהיב לה הא מסריה ניהלה, כל שמסרו ליד שליח קבלה, דיד שליח קבלה כידה. וי"ל דאפילו הכי כל שהוא עמה בעיר אינו עשוי ליתנו אלא לדידה.

ורב חסדא אמר שליח נאמן דהא הימניה. ולאו נאמן משום מגו דאי בעי יהיב ליה ניהלה קאמר, וכפרש"י ז"ל בסמוך ¹¹³ גבי מי נפיק גטא מתותי ידיה דליהמניה, דודאי הכא ליכא מגו לפי שאין האשה רוצה לקבלו ממנו ולומר שהיא מגורשת, דשמא אינה רוצה לקלקל את עצמה. אלא אע"ג דליכא מגו מהימן, דכיון שהאמינו ומסרו בידו וידוע שיש ביד השליח למסרו לאשה, וע"י כך תלך היא ותנשא בו, גם הוא מסרו בידו על דעת כן שיהא נאמן בכל מה שיאמר עליו, ואפי' אם יאמר שמסרו לו לגירושין, הוא גומר בדעתו עכשו בשעת מסירתו שיהא לגירושין, אם יאמר השליח כן ¹¹⁴. וכענין שאמרו ¹¹⁵ נאמנת עלי לומר שלא פייסתי. וא"ת והא בעינן שימסרנו לה בעידי מסירה, וכיון שמסרו בידו לפקדון מה מועיל לו נאמנותו, דאפילו אם ירצה הבעל בכך אינה מגורשת ¹¹⁶. ותרצו בתוספות דכיון שהאמינו אף הוא מסרו לו בעדים. וא"ת א"כ

משכונה לשכונה בפ"נ ובפ"נ. ¹¹² בנד' נוסף כאן קטע, והוא מובא לקמן אחרי תיבת "מהימן" (השלישי), ומסודר כן בגי' כ"מ. ¹¹³ ד"ה מי. ולכא' צ"ע, דבד"ה דאיתיהיב משמע דגם הוא מודה דנאמן משום דנרצח להאמינו כל מה שיאמר ולא משום מגו. ואפשר דגם רש"י מודה לסברת התוס' ורבינו, אבל לשיטתו אמרינן כן רק במזמן דשייך מחילה, משא"כ באסורין דלא שייך מחילה צריכים לסברת המגו. ¹¹⁴ כ"כ תוס' ד"ה שליח, והרמב"ן בהשמטות ד"ה ור"ה. ¹¹⁵ לעיל כט, ב. ¹¹⁶ כה"ק בחי' מכ"י. ועיין בתוס' רי"ד דמת' ר"ה ור"ה היא אליבא דר"מ, ואי הלכה כר"א לא אמר ר"ח דהשליח נאמן, ולפי"ז לא קשה קושיית רבינו, אך התוס' ד"ה ר"א חולק ע"ז. וראה מ"ש בנתיבות סי' נו סק"א.

אתי שפיר אי נימא כרב חסדא דלעולם לא יוכל הבעל לקלקלה בשום טענה, משא"כ לשיטת הש"ך הנ"ל, יכול הבעל לקלקל אותה, אם יאמר דמעולם לא עשאו שליח. ¹⁰⁹ הרמב"ן כתב תירוץ נוסף, דאע"פ שהבעל יכול לערער תקנו לומר, ולא פלוג בתקנה. ועיין בר"ן בפ"י לרי"ף שתיריך דדוקא בשליח קבלה אמר רב הונא דבעל נאמן, לפי שיש ריעותא לפנינו דלא נתן לאשה, משא"כ בשליח הולכה יתכן דלא מסר לה כדי שלא תתגרש מיד, ועיין בתוס' לעיל סג, ב ד"ה בעל, דלא משמע כן, וראה בחי' מכ"י דהסוגיא בפ"ק מיירי דנייד, ולכן דומה שם לב' מקומות. ¹¹⁰ לקמן נה, א. ¹¹¹ הרמב"ן כתב דזה הפי' המחזור, דבעל משום כסופא לא יהיב לה לדידה. והר"ן בפ"י לרי"ף כתב, דלפי' זה מיושב מה הועילו חכמים בתקנתם לומר

ניהליה, אפילו הכי מודה בו רב הונא כיון שהיתה יכולה לקחת אותו מיד שליש בשעה שבאו לב"ד, דכה"ג נמי הוי מגו, כדאמרינן הואיל ובידו לגרשה, ואי בעיא קלתיה¹²³. וק"ל רב חסדא אמאי איצטריך לטענת נאמנותו של שליש, כיון דשליח קבלה בעדים הוא וידו כידה, ניהמניה כדמהמנינן לה בגט יוצא מתחת ידה ובעל אומר לפקדון, דלא משגחינן ביה. וי"ל דלא דמי, דלדידה לא עביד דמפקיד ליה. וגדולה מזו אמרו¹²⁴, כיון דשמיה כשמיה לא מפקיד גביה, אבל לשליח זה איפשר דלא ידע הוא שעשאתו היא שליח קבלה¹²⁵, ואפילו ידע כיון דעקר שליחותיה ואמר ליה אי איפשי שתקבלהו לה, מיקרי ומפקיד גבי, וכאותה שאמרו במשנתנו¹²⁶ אי איפשי שתקבלהו לה אלא הולך ותן לה. ולפי מה שפירשנו דהא הימניה כשמסרו בידו, ועל דעת כן מסרו בידו שיהא נאמן בכל מה שיאמר, הואיל ובידו למסרו לה קודם ערעורו של בעל ותלך ותנשא בו, משמע דאפי' אין הגט יוצא מתחת ידו אלא תחת ידה נאמן, שהרי האמינו על זה כשמסרו לו. וא"ת והיאך הוא נאמן והלא שליש אינו נאמן אלא בשלישות יוצא מתחת ידו¹²⁷. ואף לא מסרו לה בעדים בתורת גירושין שהרי שליח קבלה הוא, היאך¹²⁸ נאמן. י"ל משום מגו¹²⁹. וכן כתב

ניחוי [סהדי]¹¹⁷ מאי קאמרי. איכא למימר דמ"מ כיון שהיה יכול השליש למסרו לה ותלך ותנשא בו, הוא מאמינו אפילו במקום עדים, וכאילו אמר נאמן עלי באומר לגירושין מסרתיו יותר ממאה עדים, ופסל כל העדים לגבי ידיה כל זמן שאמר הוא לגירושין, קודם שבאו העדים¹¹⁸. ואע"ג¹¹⁹ דהשתא ליכא מגו, כדאמרן שאין האשה מקלקלת את עצמה לומר גרושה אני, אפי' הכי נאמן כדין כל שליש שנאמן בלא מגו, וכדאמרינן בסנהדרין פרק זה בורר¹²⁰ גבי ההיא סבתא דנפק שטרא מתותי ידה בבי דינא דרב נחמן, ואמרה ידענא דפריעא הוא, ולא הימנא ר' נחמן, משום דכיון דאתחזק שטרא בבי דינא, אי בעיא קלתיה לא אמרינן, ואותבינן עליה מהא דתניא ושליש נאמן משניהן, ואסיקניה בתיובתא. ועוד תדע דהכא בדליכא מגו, דא"כ לא הוה פליג רב הונא בהא, דמגו דאורייתא הוא ואפ' באיסורא. ועוד דהא אמרינן לקמן ומודה רב הונא (דאי אמרת קמאי)¹²¹ ידידי יהביה ניהליה לגירושין נאמנת, מגו דאי בעיא אמרה לדידי יהביה ניהליה, אלמא כל היכא דאיכא מגו גמור, אפילו¹²² רב הונא מודה בו דשליש נאמן. ואע"פ שאין שם עכשיו בשעת מחלוקתם מגו גמור, שהרי אין הגט יוצא מתחת ידי האשה ואינה יכולה לומר לדידי יהביה

הנ"ל. 120 לא, א. 121 ג' תיבות אלו נוספו בכ"מ בין השיטין. 122 מכאן עד תיבת "גמור" נשמט בנד' מחמת הדומות. 123 כ"כ הרמב"ן בהשמטות ד"ה ר"ח. 124 יבמות קטז, א. 125 לפי"ז צ"ע מה דכתב רבינו בדבור הקודם, דמיירי הכא שהאשה עשתה שליח קבלה ולכן ליכא כסופא, וזה שייך דוקא אם הבעל יודע שהשליש הוא שליח קבלה, ועיין בכתב סופר ד"ה בעל שיישב דברי רבינו. 126 לעיל סב, ב. 127 כדאמרינן בתוספתא דב"מ, פ"א מ"ו. 128 צ"ל: והאיך. 129 וכל זה לרב חסדא, אבל לרב הונא כתב רבינו בדבור הקודם, דאפילו הגט ביד האשה, אין השליש נאמן. ועיין בריטב"א דפי' בשם רבו, דגם לרב הונא אמרינן מיגו שהיתה יכולה לומר דמהבעל קבלתו, נאמנת לומר דקבלתו מהשליש לגירושין, ומאחר דבשעה שנתן לה הגט לא ערער עדיין הבעל, ובאותו הזמן היה השליש נאמן לכו"ע, נאמנת גם היא מאותה שעה. ורבינו פירש דהמגו הוא שהיתה יכולה להחזיר את הגט להשליש, ולכן אתי רק לרב חסדא.

117 תיבה זו איננה בכ"מ, ונוספה בנד'. 118 לכאור' כוונת רבינו לתרץ כתירוץ הראשון בחי' מכ"י, דמיירי דשניהם מודים דהיו עדים אלא שאינם לפנינו, והבעל אומר שהיו עידי פקדון, והשליש אומר שהיו עידי גירושין. לפי"ז אם יבואו העדים ויאמרו דלפקדון ניתן הגט נאמן הבעל. ורבינו הוסיף לבאר דכל זמן שלא באו העדים, ביטל הבעל את זכות הערעור שלו לטעון שהיו עידי פקדון, וממילא אנו מאמינים שהיו עידי גירושין, גם מכח הבעל וגם מכח השליש, וכך השיב הרמב"ן הובא בבעה"ת שער נב. אך בתשובות רבינו ח"ג סי' קצט, משמע דגם אם יבואו עדים נאמן השליש נגדם, וכ"כ הפסקי תוס' בס' רלג דמשמע כן מתוס'. ועיי"ש שתמא אם נאמר כן גם אחרי שנשאת ובאו עדים והכחישו לשליש, וראה רש"י שנקט ג"כ בדעת התוס' דהשליש נאמן נגד עדים. ועיין בחי' מכ"י שם שכתב תירוץ נוסף, דהעדים לפנינו וראו מסירה, אך אינם יודעים אם נמסר לפקדון או לגירושין, ולפי"ז אתי שפיר מ"ש הב"ש באהע"ז סי' קלה סק"ג. 119 כ"כ תוס'

הראב"ד ז"ל¹³⁰ בסמוך גבי הא דאמרינן מי קא נפיק גטא מתותי ידיה דליהמני, וכיון דלא נפיק מתותי ידיה לא מהימן, דמאן נימא דשליש הוא הרי אינו גט בעולם, שאם היה קיים אפי' ביד האשה הוה מהימן לומר לגירושין יהביה ניהליה, דאי בעיא מהדר ליה בידיה, ע"כ. ואם כדבריו שליש דעלמא אע"פ שאין שלישותו יוצא מתחת ידו יהא נאמן לזכות מי שנתן בידו, דאי בעי מהדר ליה בידיה. ולדידי ניחא לי, ואי (דאי) לאו דאמר הרב ז"ל משום טעמא דמגו, הייתי אומר דבגט יוצא מתחת ידה אפי' בלא מגו מהימן, ומגורשת מדינא לרב חסדא. וטעמא דכיון שמסרו לידה נאמן היה בשע' מסירתו, ואע"פ שלא מסרו לה בעדים תפיסתה מוכחת עליו, דאיהו יהביה ניהליה ולגירושין. ושליש דעלמ' דאמרי' דבשאיין שלישות יוצא מתחת ידו אינו נאמן, דוקא באומר לחובת מי שיוצא עכשיו מתחת ידו. אי נמי בשידוע שלקחוהו שלא מדעת, כאותה¹³¹ דבעל המקח שתפסו שניהם, ושניהם אדוקין בו וכיוצא בזה, אבל בגט יוצא מתחת ידה נאמן, וכטעמא דאמרן דהרי הוא כאילו מסרו לה לגירושין בפני עדי'. דאנן סהדי דהכי הוה, ותדע לך מדאמרי' ללישנא קמא דרבא ומודה רב הונא דאי אמר[ה] לדידי אמר לי שליש דלגירושין יהביה ניהליה מהימנא, וטעמא דמילתא בגט יוצא מתחת ידה קאמ', דבהה"י שעתא הוא דעביד למימ' ליה, אלמא כל כי האי גו' לרב חסדא פשיטא דמהימנא ומגורשת ועד כאן לא דחו לה אלא דלא מודה בה רב הונא, משום דלא עדיפא איהי לרב הונא משליש גופיה, הא לרב חסדא מהימנא כשליש, ולאו משום מגו, אלא מדינא כשליש, כך נראה לי, ודוקא במקיימתו¹³².

ורב אלפסי פירשה להא דרב הונא ורב חסדא

בתשובה¹³³, בשליח הולכה ובשהגט יוצא מתחת ידי האשה¹³⁴. והביא ראיה מדאמרינן לקמן אי אמרה קמאי דידי יהביה ניהליה לגירושין מהימנא, מגו דאי בעיא אמרה לדידי יהביה ניהליה, ואם¹³⁵ אינו תחת יד האשה, היכי הויה יכולה לומר לדידי יהביה ניהליה, ולזה הפירוש גם כן בששניהן בעיר אחת¹³⁵. והיינו דאמר רב הונא אם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה מסר ליה, ולא אמרינן משום כסופא הוא דעבד¹³⁶, אלא כשאמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי, וחזר ואמר לה כגסי שטר חוב זה, דרגלים לדבר דמשום כסופא קאמר. ורב חסדא אמר שליש מהימן דהא הימניה, ותלה הדבר ברשותו שאם רצה מוסרו לאשה, והיא הולכת ונשאת על ידו, וכיון שעשה כן נאמן. ואף על גב דשליש אינו נאמן אלא בששלישות יוצא מתחת ידו, הכא נמי כיון דשליח הולכה הוא, הרי הוא צריך ליתנו לה בעדי מסירה, ובשעה שהוא מוציאו מתחת ידו, הוא נאמן עליו כדין שליש. ואפילו לרבי מאיר דאמר¹³⁷ עדי חתימה כרתי, ובמביא בארץ ישראל שאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, מכל מקום מודה הוא דצריך ליתנו לה בפני שנים, משום דהוחזקה באיסור ערוה עד עתה, ואין דבר שבערוה פחות משנים. וכן אמרו משמו של ר"ת ז"ל, כמו שכתבתי למעלה בפרק ראשון¹³⁸, והכא בשמסרה. לאשה לגירושין מתורת שליחת הבעל בפני עדים, ולפי מה שכתבתי אני למעלה אין אנו צריכין לכך. וא"ת בשליח הולכה, היאך הקשה על רב חסדא ממתניתין דהאשה שאמרה התקבל לי גטי, שהיא בשליח קבלה. דבר זה נשאל מפי הרב אלפאסי ז"ל¹³⁹, והשיב כיון שהגט יוצא מתחת יד האשה, דין שליח קבלה ודין שליח הולכה שוה, משום שאם יוצא מידה, והוא מודה שנתנו לה

ואין כאן סברת אם איתא וכו'. 135 ובעיר אחרת גם רב הונא מודה, וזוהי שיטת הי"א בסי' קמא סעיף נה, ודלא כהב"ש ס"ק עו, דלהרי"ף אין חילוק בין אותה עיר לעיר אחרת. 135* מכאן עד תיבת "ניהליה" נשמט בנד' מחמת הדומות. 136 כדאיתא לעיל נה, א. 137 לעיל כא, ב. 138 כ"כ רבינו משמו לעיל יז, א ד"ה ור' יוחנן. 139 בתשובה הנ"ל.

130 ל"מ. 131 כדאיתא בקידושין עג, ב — עד, א. 132 כ"כ הרי"טב"א. ועיין בחי' מכ"י דחולק דא"צ קיום, וכן משמע מהמחבר באהע"ז סי' קמא סעיף נה, דדוקא בטוען הבעל מזווייף בעינן קיום, אבל בטוען לפקדון נתתיו א"צ קיום. 133 סי' לד. 134 והרמ"ה (הובא בחי' מכ"י), סובר דבשליח הולכה גם רב הונא מודה דנאמן. ועיין בר"ן בפירושו לרי"ף, דהטעם הוא משום שלא רצה לתת לתאשה בכדי שלא תתגרש מיד,

שליח להולכה, הרי זו מגורשת ואין יכול לחזור בו, הילכך זה וזה שוה, עכ"ל.
 תינת אמרה קבל למה לי. וקשיא לרב חסדא. אבל לרב הונא איצטריך, דמוקי לה למתניתין בשם^{139*} בעיר אחת וכטעמא דאמרי, דאם איתא לדידה הוה יהיב לה¹⁴⁰.

והא דאמרי תינת אמרה. לאו למימרא דמעיקרא הוה קשיא ליה למה לי אמרה, דלעולם צריכה כת אחת שיאמרו בפנינו אמרה לו שתקבלנו לה מיד בעלה¹⁴¹, דהכא¹⁴² ליכא למימר הא הימניה. אלא פירושי הוא דקא מפרש מתני, כלומר תינת אמרה, דעלה לא מקשינן כלום, וכדאקשי נמי קרע למה לי, דאינה קושיא לרב חסדא, אלא לברורה למתני קא בעינן. והכא פירושא, אכתי אע"ג דלא נפק השטר גיטא מתותי ידיה, למה לי עדות קבלה בעדים שראוהו בידו קודם שיקרענו די לו דבאותה שעה שליש היה ונאמן ובלבד במקויים. אי נמי אף על פי שאינו מקויים, אלא שאין הבעל טוען טענת מזוייף. (אבל בטוען טענת מזוייף)¹⁴³ צריך הוא לקיום חותמין, דלא עדיף שלוחה מינה דאפילו בשהגט יוצא מתחת ידה, וערער עליו הבעל וכפר בעיקר הגט צריכה לקיימו, וכדתנן¹⁴⁴ אין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם.

אמר רבא הא מאי ר' אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי. כלומר ובשאינן בגט זה עדים חתומים, והילכך צריך הוא לעדי מסירה כרבי אלעזר. אבל אם היו שם עדים חתומים, אפילו לרבי אלעזר לא היו צריכין לעדי קבלה, אלא אפילו ראוהו מקויים בידו¹⁴⁵ נאמן וכשר, וכדתנן אין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם, אלמא אף לרבי אלעזר בקיום חותמיו סגי, דמסתמא כיון דלאו מזוייף הוא כדיון נמסר בידה בעדי מסירה. ודוקא בשראוהו בידו שלם, והוזקקו לעדותן של עדים ונמצאת

מכוונת, אי נמי אפילו בקרוע ובשכתוב בו הנפק, דודאי שלם בא לידו וקיימו, וכדאמרינן בפרק קמא דבב"מ¹⁴⁶ מאן מקיים שטריה מלוה, הכא נמי אשה או שלוחה מקיים גטה ולא הבעל. אבל ראוהו בידו מקורע קרע של בית דין, אף על פי שהוזקקו לעדותן של עדים ונמצאת מכוונת פסול, דדילמא נמלך עליו בעל וקרעו והשליכו ומצאו זה, וכדאמרינן בפ"ק דמציעא¹⁴⁷. וכי תימא אם איתא דפרעיה איבעי ליה למקרעיה, דאמר לא שבקתן דאמרה בעינא לאינסובי ביה. אלמא גט מקורע קרע¹⁴⁸ בית דין פסול אפילו לינשא בו.

וא"ת למאי דכתבי שאפילו מקורע אם כתוב בו הנפק כשר ותנשא בו, אם כן ההיא דפירקא קמא דבב"מ דאמרה בעינא לאינסובי ביה, ופרכינן איבעיא לך למקרעיה ומכתב על גביה גטא דנא דקרענוהו לאו משום דגטא פסילא הוא וכו'. למה לי למכתב אגביה, ליקיימיה וליכתב ביה הנפק וסגי ליה. י"ל דעדיפא מינה נקט, דכי כתבי אגביה טפי עדיף דבקיאי ביה אינשי טפי. ופירוקא דפריק אטו כל מאן דמגבי כתובה בבי דינא מגבי, סליקא בין לכתיבה על גביו בין להנפק כנ"ל. ורש"י ז"ל שפירש רבי אלעזר היא דאמר אין גט כשר אלא בעדי מסירה, לאו למימרא דכשיצא בפנינו עכשיו מקויים שאין מכשירין אותו עד שיבאו עדי מסירה, דמתני¹⁴⁹ היא זו, אין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם. אלא מיהו דוקא בשהשליה או האשה אומרים שנמסר להם בעדי מסירה, אבל אם הודו שלא נמסר בעדי מסירה ודאי אינו כשר, ומתני דקתני צריכה כת אחת שיאמרו בפנינו קבל, לאו למימרא שצריכין להעיד בפנינו כן, ושאינן מתירין אותה בלאו הכי, אלא אמעיקרא דדינא קאי. ורבי אלעזר היא דאמר אינו כשר אלא בשנמסר לה בעדי מסירה, כנ"ל לפרש פירוש לפירושו של

דצריכים להכיר את החתימות. ואפשר דגם הטור מודה דהיכא דהבעל אומר לפקדון דא"צ קיום, דהרי הבעל מודה שאינו מזוייף, משא"כ במתני דמיירי דהבעל אינו לפנינו ויתכן דיערער ויאמר מזוייף, בעינן קיום. ¹⁴⁶ כ, ב. ¹⁴⁷ יח, א. ¹⁴⁸ תיבה זו גוספה בכי"מ. ¹⁴⁹ לעיל לד, ב.

^{139*} בששניהם. ¹⁴⁰ עיין ברא"ש דהקושיא היתה אף לרב הונא, וכ"כ הריטב"א בא"נ. ¹⁴¹ כ"כ תוס' ד"ה תינת, והרמב"ן בהשמות ד"ה תנן. ¹⁴² צ"ל: דאי לא הכי. ¹⁴³ ד' תיבות אלו כתובות בכי"מ מחוץ ליריעה. ¹⁴⁴ לעיל לד, ב. ¹⁴⁵ עיין בחי' מכ"י דלא בעינן קיום, ועיין בב"ש סי' קמא ס"ק יב, דבטור משמע

רש"י ז"ל¹⁵⁰. ומיהו לפי פירוש זה שני כיתי עדים דמתני' לאו מחד טעמא גינהו, דעדי אמירה אינן אלא לבירור השליחות, ועדי הקבלה להכשירו של גט, והרב בעל העיטור ז"ל¹⁵¹ שפירש הא מני רבי אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי, ואין גט כשר בלא עדי מסירה, כסתמא דמתניתין שנים שיאמרו בפנינו קבל אפילו איכא עדי חתימה, לא נראו דבריו כלל, ואפשר שגם הוא לכך נתכוון כמו שאמרנו.

ולענין פסק הלכה כתב רבינו אלפאסי ז"ל¹⁵², דהלכתא כרב חסדא, דאמר שליש נאמן, ואע"ג דר"ה רביה דר"ח¹⁵³, משום דסוגיין כותי' אולא, מדאמר רבי יוחנן בסמוך בעל אומר לגירושין ושלש או' לגירושין, והיא אומרת נתן לי ואבד הוה דבר שבערוה, ואין דבר שבערוה פחות משנים. ואקשינן עליה וליהמניה לשליש. והא כרב חסדא אתיא, דאי לרב הונא שליש אינו נאמן. ותפס עליו רבינו אפרים¹⁵⁴ תלמידו ז"ל דהכא כיון דליכא הכחשה לכולי עלמא שליש מהימן, ולא גמרינן מאי דאית ביה הכחשה ממאי דלית ביה הכחשה. והרמב"ן ג"ר¹⁵⁵ העיד על רי"ף ז"ל, שראה בנוסחא ראשונה שלו מבתיבת ידו שהיה כתוב בה, חזינן מאן דפסק כרב חסדא ואנן לא סבירא לן הכי, דרב הונא רביה של רב חסדא הוא, ואין הלכה כתלמיד במקום הרב, הילכך הלכה כרב הונא. ועוד כתוב בה וניהמניה לשליש, מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דליהמניה¹⁵⁶, ואי קשיא לך הא קמייטא דאמרינן שליש לא מהימן אע"ג דקא נפיק גיטא מתותי ידיה, והכא אי נפיק גיטא מתותי ידיה נאמן, התם בעל קא מכחיש ליה, הילכך איתרע ליה שלישותו, והכא בעל קא מהימן ליה, ע"כ. ומיהו אחר שלא נתגלה טעמו של רבינו אלפאסי, ראוי להחמיר כדבריו

הראשונים¹⁵⁷, ועוד דהכא איכא מיגו גמור, דכיון דבעל לא מכחיש ליה אי נפיק מתותי ידיה דשליש ודאי נאמן, דאלו רצה מוסרו לאשה. ולא דמי לההיא דלעיל, דהתם ליכא מגו גמור לפי שהיא לא תקבלנו מידו, שאינה רוצה לקלקל את עצמה. וכל היכא דאיכא מגו גמור, לא אמרינן דאם איתא דלגירושין דלדידה הוה יהיב לה, דלא אמר רב הונא הכין, אלא בשאין שם מגו גמור כדלעיל כמו שכתבנו¹⁵⁸, וכדאמרינן מודה רב הונא, דאי אמרה קמאי ידי יהביה גיהליה לגירושין נאמנת, מגו דאי בעי אמרה לדידה יהביה גיהליה. וכן פסק ר"ח ז"ל¹⁵⁹. [ולי¹⁵⁸ נראה טעם לדברי הרב אלפאסי ז"ל, מדקאמר וליהמניה לשליש, דאלו לרב הונא לא שייך לגבי גט דאיסורא נאמנותו של שליש וכדאמרינן לעיל, ולולי נאמנותו לא היה מעלה ולא מוריד, כיון שאין דבר שבערוה פחות משנים. אלא ליהמניה לשליש משמע דלאו משום מגו קאמר, אלא מדין נאמנותו של שליש כדרב חסדא, כנ"ל¹⁶⁰].

ובעל אומר לגירושין ושלש לגירושין ואין גט יוצא מתחת ידה, אף על פי שאומרת נתנו לי ואבד ממני אין נאמניו, דהוה ליה דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים¹⁶¹. ומכל מקום חזקה שלית עושה שליחותו לחומרא, והילכך אי בעלה כהן היא אסורה לו, ולעלמא לא משתריא אלא בגט, ואם מת אסורה לכהן וחולצת ולא מתיבמת¹⁶². ואפילו אמר בעל נתתיו לה ואבד ממנה, אינו נאמן להתירה לעלמא, דבעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן להתירה, אלא שחוששין לה, כדאיתא בפ' יש נוחלין¹⁶³ גבי האומר זה בני נאמן, דאמרינן התם הווא דקא שכיב אמרו ליה איתתיה למאן,

זה נוסף בנד'. 159 הובא בבעל העטור מהדורת ר"מ יונה ח"א מח, א. 160 ולפי"ז קי"ל כרב חסדא, וכ"כ רבינו בתשו' בח"ד סי' מט, ובסי' ס. 161 הגי' שלפנינו שונה. 162 כ"כ הרי"ף בסוגיין. ובספר הישר לר"ת סי' קכה חולק. ומדבריו שם משמע דהלכה כרב ששת, וזהנ"מ בשליחות מצוה, ועיין בדברי רבינו בעירובין לב, ב, דר"ת פסק כרב נחמן והביא ראיה מסוגיין. 163 בב"ב קלה, א.

150 וזהר"ן בפירושו לרי"ף לא פי' כן דברי רש"י. 151 מהדורת ר"מ יונה ח"א, מאמר שלישות גט מח, א. 152 כט, ב בדפי הרי"ף, וכ"ה בתשובותיו סי' כח, וכ"פ הרמ"ה הובא בחי' מכ"י. 153 כדאיתא בב"מ לג, א. 154 הובא בבעל המאור, וברמב"ן בהשמטות ד"ה הא. 155 במלחמות (כט, ב בדפי הרי"ף), ובהשמטות שם. 156 מכאן עד תיבת "ידיה" נשמט בנד' מחמת הדומות, וכן נוסף ברמב"ן בהשמטות. 157 כ"כ הרמב"ן במלחמות שם. 158 ד"ה ורב חסדא. 159 קטע

כשנתנו לה בפניהם כשר, שאין דברי התוספתא נראין כן, אלא כיון שקרעו כעין קרע של בית דין הרי זה בטל, והרי הוא כחרס ופסול לגרש בו. ותדע¹⁷³ מדתניא בתוספתא נמחק או נטשטש ובבואה שלו קיימת כשר, ואם לאו פסול. ואין לומר שאם הוציאה גט מתחת ידה שבבואה שלו ועדיו נכרין ומתקיימין כשר ומשיאין אותה על ידו, ואם אין בבואה שלו קיימת אין משיאין אותה [ד]פשיטא, דאטו משום שנטשטש איבד כחו, מאחר שבא לידה שלם. ואם אינו יכול לקרותו שאין בבואה שלו קיימת מאי איצטריך, דאטו סלקא דעתין שאם הוציאה גייר חלק מתחת ידה ואמרה דגיטא הוי כתיב ביה מי מנסבי' לה. אלא פסול לגרש בו דאין תורת גט עליו, וכשר לגרש בו דתורת גט עליו קאמר. ונתקרקע קרע של ב"ד אין תורת גט עליו ופסול לגרש בו, אפילו בעדי מסירה. ומה שאמרו נטשטש אם אין בבואה שלו קיימת פסול, לומר שאע"פ שיש עדים שהיה גט כשר מתחילתו, אלא שעכשיו נטשטש, אפילו הכי פסול לגרש בו, כנ"ל¹⁷⁴. אלא שבתוספתא שנינו גם כן בכענין זה בסוף בבא בתרא¹⁷⁵ בשאר שטרות, ושם גם היא בשאר שטרות שקונה בהן, כגון שטר מתנה וכיוצא בו.

האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה פתם אסור בכל הנשים שבעולם¹⁷⁶. הקשו בתוספות¹⁷⁷, אם כן אף כל הנשים שבעולם יאסרו לינשא, שמה השליח קדשן לזה. ואם אתה מתירן לאחרים מפני שנאמנות לומר לא נתקדשנו, בא והתיר אף לזה כל הנשים שקרובותיהן אומרות לא נתקדשנו לו. ותירצו (בתוספות)¹⁷⁸ דנאמנות הן להתיר עצמן, אבל אין נאמנות להתיר אחרים. ואינו מחזור דודאי יש בכלל

אמר להו חזיא לכהנא רבה¹⁶⁴, אמר רבה למאי ניהוש לה וכו', ועוד האמר רב חייא בר אבין אמר רבי יוחנן בעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן. אמר ליה והא כי אתא רב יצחק אמר רבי יוחנן בעל שאמר גרשתי אשתי אינו נאמן, א"ל ולא קא משנינן כאן למפרע כאן להבא, א"ל אשנויי ניקום ונסמוך. ואסיקנא א"ל רבא לרב נתן בר' אמי זיל חוש לה, כלומר חולצת ולא מתייבמת והכין הלכתא¹⁶⁵.

ולענין גט מקורע, שכתבתי למעלה¹⁶⁶, כתב הרמב"ם ז"ל¹⁶⁷ גט שמצאו קרוע שתי וערב שהוא קרע של ב"ד הרי זה גט בטל כשאר השטרות, אבל אם אינו קרוע קרע של בית דין כשר. במה דברים אמורים¹⁶⁸ בשהיה הגט יוצא מתחת ידה בעדי חתימה אם אין¹⁶⁹ שם עידי מסירה, אבל אם יש שם עדים שנמסר לה הגט בפניהם והיה כשר ה"ז כשר, אע"פ שהיה תורף הגט על המחק או בין השיטין, או שהיה קרוע שתי וערב כשנתן בפניהם, ע"כ. ותפס עליו הראב"ד ז"ל¹⁷⁰, אמר אברהם אם גט מקויים הוא למה יפסל להיותה¹⁷¹ מגורשת, אלא לא אמרו פסול אלא שלא תגבה בו, אימר שכבר גבתה בו וקרעוהו ב"ד, ע"כ. ואף הר"ם ז"ל נראה שכך דעתו, ולא אמר אלא בשאין כתוב בו הנפק כמו שכתבתי למעלה. ודברי הר"ם ז"ל בגט מן התוספתא הן, שכך שנו בתוספתא בשלהי מכילתין¹⁷² נקרע כשר נתקרקע פסול. נקרע בו קרע של בית דין פסול. נמוק או שהרקיב או שעשה בו ככברה כשר, נמחק או שנטשטש ובבואה שלו קיימת, אם יכול לקרות כשר ואם לאו פסול. אלא לדידי קשיא לי למה שכתב הרב שאם מסרו לו בפני עדים אע"פ שהיה קרוע שתי וערב

רבא. 167 פ"ד מהל' גירושין ה"ו. 168 שם בהל' יו. 169 לפנינו שם: ואין שם, במקום "אם אין". 170 בהשגותיו שם בהל' טו. 171 צ"ל: מהיותה. 172 פ"ז, מ"י. 173 מכאן עד תיבת "פסול" נשמט בנ"ד מחמת הדומות. 174 עיין במגיד משנה שם הל' יז מ"ש על דברי רבינו. 175 בב"ב פ"א, מ"ו. 176 עיין בט"ז באהע"ז סי' לה ס"ק טו, ובב"ש שם ס"ק כח, למה אינו מותר מכל ספק ספיקא, שמא קידש שמא לא קידש ואפי' קידש וכו', ועיין במגיה לט"ו שם. 177 ד"ה אסור. 178 ע"פ הנד'.

164 כג' ר"ח הובא בדברי רבינו שם ד"ה גר"ח, ועיין בתוס' שם ד"ה חזיא. 165 עיין בתשו' רבינו ח"ב סי' קצד, ולכא' משמע שם דפוסק דמכאן ולהבא נאמן. ועיין בב"ש באהע"ז סי' קנב ס"ק ב, דאם זינתה אחרי שאמר הבעל גרשתייה הבנים ספק ממורים, ואם הוא כהן אינו יכול לאסור אותה עליו, וראה בתו"ג ובבית מאיר שם, דכנראה יש ט"ס בדבריו. ובתשו' הרדב"ז ח"ה סי' ב' אלפים שלה, פסק דהבעל אינו נאמן לומר גרשתייה, אבל אם הוא כהן מועילה אמירתו לאוסרה עליו מדין שוויא נפשיה חתיכא דאסורא. 166 ד"ה אמר

היתר עצמן היתר לאחרים, דהיינו בעל¹⁷⁹. ועוד הקשו בתוספות, כל הקטנות דעלמא שיש להן אב שמתו לאחר כן, או שהלכו להן למדינת הים¹⁸⁰ יאסרו, שמא קבל האב קדושין משליח זה. ותירצו דעיקרו של דבר אינו אלא מדין קנס, לפי שעשה שלא כהוגן שצוהו לקדש לו אשה סתם, ולדידיה דעבד שלא כהוגן קנסוהו רבנן, לאחריו לא קנסו¹⁸¹. והא נמי דמקשינן בפרק שני¹⁸² דמסכת נזיר גבי קן סתומה שפרח גוזל אחד מהן לאויר העולם יקח זוג שני¹⁸³, ואלו שאר קיני דעלמא מיתקן. ואמאי כל חדא וחדא נימא היינו היא¹⁸⁴, פירשו דהתם נמי קנסא הוא, ולדידיה קאמר דיהו כולן אסורין לו משום שפשע ולא שמר את קינו, וכי משנינן הכא אימר דאמרין לחומרא לקולא לא אמרינן, הוא הדין דהוה מצי לשנויי שאני התם דמשום קנסא בעלמא, אלא דעדיפא מינה קא משני. אי נמי כל זה בכלל חומרא וקולא הוא, ואף על גב דתלי טעמא משום דחזקת שליח עושה שליחותו, לא קשיא דאי לאו הך חזקה לא עבד איסורא. והרמב"ן¹⁸⁵ תירץ דדינא קאמר, דכל הנשים ואפילו קטנות (ד)מותרות משום דאין חזקת שליח מוציאן מחזקתן, דקיימן בחזקת פנויות. וחזקת אב נמי אינו מקלקל את בתו, ואלו קבל בה קדושין מימר הוה אמר לה, או מודיע לאחרים רבים שיודיעוהו כדי שלא תתקלקל, אבל הוא אסור בכל הנשים שיש להן קרובות, שאין חזקת הקרובות שאינן באות לידון בפנינו מועלת לו¹⁸⁶, הא אלו באות

הקרובות ואמרו לא קדשנו שליח ודאי מותר בהן, דעד א' נאמן באיסורין¹⁸⁷, וכ"ש הכא דלא איתחזק איסורא וחששא בעלמא היא וכ"ש דמתוך שנאמנות על עצמן ונשאות לאחרים, נאמנות הן לזה¹⁸⁸.

[סד, ב] ה"מ לחומרא אבל לקולא לא. קשיא לי כי אקשינן לעיל נמי ולהימניה לבעל, אמאי לא משנינן הכי. דהא בעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן להתירה אלא לחוש לה, כדאי' בב"ב¹⁸⁹. י"ל דעדיפא מינה קא משני, דאפילו למאן דס"ל התם דלהבא נאמן ואפילו לינשא לאחרים, הכא שאני דלא אמר הבעל גרשתי. והמקשה היה סבור דלהבא נאמן אפילו להתירה לינשא, כסברתיה קמא דרבא בפ' יש נוחלין, כנ"ל.

וליהמנה כסברתיה (וליהוי) לדידה מדרב המנונא, דא"ר המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנות. מדאקשינן הכא ולימא חזקת שליח עושה שליחותו, ופריקנא לחומרא אמרי, לקולא לא אמרי, כלומר ודאי אי אשת כהן היא אסורה ליה, ואי פשטה ידיה וקבלה קדושין מאחר צריכה גט משני. אבל לקולא להתירה לעלמא לא. והדר אקשי' ולהימניה לדידה מדרב המנונא, שמעי' מינה דרב המנונא נאמנות אף להנשא לכתחלה קאמר¹⁹⁰. וקשיא לן דהיאך נתיר את הערוה דאורייתא על חזקה זו דאינה מעיזה¹⁹¹, ועוד דבכתובות פרק האשה שנתאלמנה¹⁹² משמע דר' המנונא דוקא

179 עיין בחי' חת"ס דכוונת התוס' לחלק בין היכא דעשתה מעשה ונשאת, דאז אנו סומכין עליה שלא נתקדשה מעולם, לבין היכא שמעידה בלבד דאז אין סומכין, ולכן אין הקרובות נאמנות להעיד. ולפי"ז אם הקרובות ג"כ נשאו לאחרים יוכל המשלח לשאת את איתה אשה שקרובותיה נשאו, וכן משמע מדברי הגר"א בסי' לה ס"ק כה (ועיין בב"ש שם סק"ל, ומדבריו משמע דהתוס' חולק גם בכה"ג) ולפי ביאור זה לא קשה קושיית רבינו. 180 עיין בחי' כתב סופר ד"ה האומר, דדוקא במת השליח אמרינן דאסור בכל הנשים, אבל בהלך למדה"י, אמרינן דאלו קידש אשה היה מודיע למשלח. ולכא"ו דבריו נסתרים מדברי רבינו כאן. ועיין בתוס' ובתוס' הרא"ש שהקשו רק מקטנות שמתו אביהן בלבד. 181 עיין ברמ"א שם סעיף יא, דלפי"ז בצוה לשלוחו לקדש לו אשה פלונית אינו נאסר

בקרובותיה. ועיין בח"מ שם ס"ק כב, ובט"ז ס"ק יח דחולקין עליו, דגם לסברת התוס' הוה נאסר בקרובותיה. 182 יב, א. 183 צ"ל : לשני. 184 גי' הגמ' שם שונה. 185 בהשמטות. 186 עיין בחי' חת"ס מ"ש בביאור דברי הרמב"ן. 187 עיין בר"ן בפירושו לרי"ף שדחה דבריו, דהרי הוה דבר שבערוה ובעינן ב' עדים. וראה בית מאיר סי' לה סעיף יא, מ"ש על דברי הר"ן. 188 עיין בב"ש שם ס"ק ל עוד נ"מ בין הרמב"ן לתוס'. 189 קלה, א. 190 כ"כ הר"ן בפירושו לרי"ף בסוגיין, ובכתובות י, א בדפי הרי"ף. 191 הריטב"א בכתובות כג, א כתב, דגדולה חזקה זו להאמינה אפילו במקום איסור אשת איש, שאין לך אחת מישראל ואפילו פרוצות שבהן שתעזו לומר כן בשקר. 192 שם.

בשעמדה ונשאת הוא דקאמר דנאמנת ולא תצא, אבל לכתחלה לא תנשא, דתנן האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת וכו' ¹⁹³, ואם יש עדים שהיתה אשת איש אינה נאמנת, אמרה נשבתי וטהורה אני נאמנת, ואם יש עדים שנשבת אינה נאמנת. ואם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא. ואמרינן עלה בגמ' ר' אושעיא מתני לה ארישא, רבא בר אבבה מתני לה אסיפא, ואמרי' לימא בדרב המנונא קא מיפלגי, דמאן דמתני לה ארישא אית ליה דרב המנונא, ומאן דמתני לה אסיפא ל"ל דר' המנונא. ואם איתא דרב המנונא אף להתירה לינשא לכתחלה קאמר, היכי מצי מימר דמאן דמתני לה ארישא אית ליה דרב המנונא, דא"כ מאי איריא נשאת, אפילו לא נשאת תנשא לכתחלה, ומתני' קתני אם יש עדים שהיתה אשת איש אינה נאמנת. וה"נ משמע לקמן בשילהי המגרש ¹⁹⁴ גבי ובלבד שלא תהא שם אמתלא, א"ר הונא אשת איש שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר מקודשת, וכדרב המנונא, דא"ר המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת. אלמא מדמדינן הא דרב המנונא לדרב הונא, ש"מ דוקא לחוש לה קאמר, ולכתחלה צריכה ממנו גט, אלא שאם נשאת לא תצא. דהא בפשטה ידה וקבלה קדושין שלא בפני בעלה ליכא מאן דאמר דמתירין אותה לשני, אלא שנחוש לה וצריכה גט משני. ואם מתו שניהם אסורה לכהן וחולצת ולא מתייבמת.

ואיכא מרבוותא ז"ל ¹⁹⁵ דאמרי הכי, דדוקא כי אזלא ומינסבא לא תצא כהתיא דכתובות, אבל לכתחלה לא שרינן לה. ומסתברא דלפי דבריהם הא דהכא הכי פירושא, הוי דבר שבערות ואין דבר שבערות פחות משני, כלומר ואפילו נשאת תצא. ואקשינן עליה דאף לכתחילה תנשא, משום דבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן להבא, ואפי' להתירה לינשא, כמו שכתבתי למעלה. ואי נמי משום דחזקת שליח עושה שליחותו, ופרקינן דלכתחילה לא תנשא, משום

דבעל לא קאמר גרשתי, ואין חזקת שליח להקל. הדר' אקשינן ליהמנה לדידה דאי אזלא ומינסבא מיהא לא תצא מדרב המנונא. ומשום הכי לא חש לפרושי בהדיא דאי אזלא ומנסב' לא תצא, משום דמיפשט הוה פשיטא להו דרב המנונא בדיעבד קאמר דלא תצא, הא לכתחלה לא תנשא. וכיון שכן כי קאמר ליהמנה מדרב המנונא, פשיטא לן דאי נשאת לא תצא קאמר, וכאלו פירש בהדיא. והא דדייק לה רב המנונא בנדרים בפרק בתרא ¹⁹⁶ בסופו, ממתני' ^{196*} דשלש נשים דקתני, בראשונה היו אומר' שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה, האומרת טמאה אני לך, השמים ביני לבינך, ונטולה אני מן היהודים. חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה. ואיבעי' להו עלה האשה שאמרה לבעלה גרשתני מהו, ואמר רב המנונא ת"ש האומרת טמאה אני לך, ואפי' למשנה אחרונה, דקתני דלא מהימנא התם הוא דמשקרא דידעה דבעלה לא ידע בה וכו', דאלמא מדמדמי' לה לשלש נשים וקא מייתי סיעת' ממשנה ראשונה, אלמא נאמנת היא לגמרי ולכתחילה תנשא, כשלש נשים דיוצאות ונוטלות כתובה. לא היא ¹⁹⁷, דהתם שלש נשים אפילו למשנה ראשונה אין נאמנות אלא לאסור אותן לבעל ולהתירן בגט לעלמא, ואף בזו צריכה גט.

אלא מיהו משמע כמקצת רבוותא ז"ל ¹⁹⁸ דפסקו דאפילו לכתחילה שרינן לה לינשא, כדמשמע פשטא דמילתא הכא בשמעתין, וכדמוכח ביבמות ¹⁹⁹ דתנן האשה שהלכו היא ובעלה למדינת הים, שלום בינו לבינה וכו', באתה ואמרה מת בעלי תינשא וכו', קטטה בינו לבינה באת ואמרה מת בעלי אינה נאמנת, ופרישנא בגמ' ²⁰⁰, היכי דמי קטטה, באומרת לבעלה גרשתני. ואקשינן ליהמנה מדרב המנונא, כלומר אף בדאית לה קטטה ניהמנה מדרב המנונא כדמהימנא' לה בריש' דכי אמרה מת בעלי תנשא, אלמא דרב המנונא אף

הרמ"ה בח"ב הל' קידושין סי' יג, והובא בב"י אהע"ז סי' יז, אך כתב שם דבזה"ז דנפיש חוצפא איתרע חזקה זו. וכן דעת הרמב"ן בכתובות שם. 199 קיד, ב, וראיה זו כתבה הר"ן בפירושו לרי"ף בסוגיין. 200 קטן, א.

193 "וכו'" מיותר. 194 פט, ב. 195 כן שיטת הראב"ד בהשגותיו בפ"ד מהל' אישות הי"ג, ובפס"ז מהל' אישות הכ"ו. 196 צא, א. 196* שם צ, ב. 197 כ"כ הרמב"ן בכתובות כג, א ד"ה וא"ת. 198 כ"כ האורחות חיים בשם

להתירה לינשא קאמר, דאלימא חזקה זו דאין האשה מעיזה פניה בפני בעלה, ועוד דאין האשה מקלקלת את עצמה עד שנתיר אותה על ידי כך. והה"י דבפ' האשה שנתאלמנה איכא למימר²⁰¹, דודאי לכ"ע הואיל וליתיה בעל קמן שאני, וכדמשני' בסיפא דכ"ע אית להו דרב המנונא, מר סבר כי איתמר דרב המנונא בפניו אבל שלא בפניו מעיזה, אלא דמעיקרא סלקא דעתך דמאן דאית ליה דרב המנונא שבפניו מתירין אותה לכתחילה, שלא בפניו לא תצא, דאפילו שלא בפניו אינה מעיזה כל²⁰¹ כך, דמתיראה שמא יבא הבעל ויכחישנה, והיא אינה מעיזה בפניו. ועוד דאשה דייקא ומינסבא והוא לה כעדי מיתה, דאמרינן התם שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת, ה"ז לא תנשא ואם נשאת לא תצא, דדייק' ומנסבא משום שאינה יכולה להכחישתו.

וא"ת והלא משמע מדוקיא דמתני' דדוקא נשאת ואח"כ באו עדים, הא באו עדים ואח"כ נשאת תצא, ואמאי ה"נ נימא אשה דייקא ומינסבא משום דאינה יכולה להכחישו. איכא למימר כיון דעשתה שלא כרצון חכמים ואזלא ומינסבא תצא. ואמרי' דכ"ע אית להו דרב המנונ' ומר סבר שלא בפניו מעיזה ומעיזה ולא דייקא, ואפומה לא שרינן לה כלל ואפי' נשאת (תצא), וכן נמי ההיא דבפרק המגרש לחוש לה מסברתיה דרב המנונא קאמר, משום דדייקא ומינסבא לפי שידעת שהבעל בא ומכחיש. ודחינן לה נמי התם דלא דמיא לדרב המנונא. דעד כאן לא קאמר רב המנונא אלא בפניו. מ"מ שמעי' דר' המנונא כל שבפניו מתירין אותה אפי' לכתחלה²⁰², וכן דעת הרמב"ם ז"ל²⁰³. ודוקא דליכא דמסייע לה, אבל איכא

דמסייע לה כגון בעלה כדהכא, אי נמי עד אחד²⁰⁴ וכיוצא בה אינה נאמנת. ושלא בפניו נמי דאמרי' דאינ' נאמנת כמאן דמתני' לה התם אסופא, אבל ארישא תצא וכמו שפס' ר"ח ז"ל²⁰⁵. מ"מ איכא למימר חוששין לה, מדרב הונא דאמר בפ' המגרש²⁰⁶ אשת איש שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר מקודשת. וכן נמי חוששין לה מדרב הושיעא, דמתני' לה התם ארישא, ואם פשטה ידה וקבלה קדושין צריכה גט משני. אבל רש"י ז"ל כתב לקמן בשילהי המגרש דליתה לדרב הונא. ואף רבינו אלפסי ז"ל לא הביאה כלל בהלכותיו, לומר שאין חוששין לה כלל. וכ"נ²⁰⁷ מדקי"ל²⁰⁸ כרב דאמר קטנה שהגדילה ועמדה ונשאת אינה צריכה גט משני כלומר בשנתקדשה שלא בפני הבעל. ואף שמואל לא פליג עליה אלא משום (דבעל) על דעת קדושין הראשונים הוא בועל, הא בעל ופירש בהדיא דעל דעת קדושין הוא בועל, אף הוא מודה דאינה צריכה גט משני, אלמא אין חוששין לדרב הונא כלל דאי לא תיפוק לי מדרב הונא, ובהדיא אמרי' בשילהי המגרש דשמואל לית ליה דרב הונא.

ולענין כתובה. איכא מרבנותא²⁰⁹ דאמרי כיון שנשאת לאחרים גובה כתובתה משום מדרש כתובה, כדאמרי' ביבמות²¹⁰ אמרו בית שמאי לבית הלל מספר כתובתה גלמוד, שכן כותב לה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכ. ומיהו דוקא עיקר כתובה, אבל לא תוספת. וכ"כ הרב בעל העטור²¹¹ משם קצת מרבנותא ז"ל. וכ"כ הרמב"ן ג"ר, במסכת כתובות פרק האשה שנתאלמנה. והביא ראייה מההיא דתנן בנדירים, שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה, האומרת טמאה אני לך. ועלה איבעיא לן האומרת לבעלה

שהקשה על שיטת הטור, וראה בקהלת יעקב (לאב"ד ליסא) שמיישב תמיהתו. ²⁰⁵ הובא ברמב"ן בכתובות שם. ²⁰⁶ פט, ב. ²⁰⁷ עיין בב"י אהע"ז סי' יז, דמסקנת רבינו כרש"י דאין חוששין כלל. וצ"ע, דבחדושי רבינו בכתובות שם הסיק דחוששין להא דרב הושיעא ורב הונא. ²⁰⁸ יבמות קט, ב. ²⁰⁹ כ"פ הרמב"ם בפט"ז מהל' אישות הכ"ז, הרמב"ן הנ"ל, ורבינו בכתובות שם, ועיין במגיד משנה שם. ²¹⁰ קיז, א. ²¹¹ מהדורת ר"מ יונה מאמר שלישות גט, מת, ב.

²⁰¹ כ"כ תוס' בכתובות שם ד"ה אית, ורבינו בחדושי שם (י"ם תשל"ג) ד"ה לימא. ²⁰¹ מכאן עד תיבת "בפניו" נשמט בנד', ונוסף ע"פ כ"מ. ²⁰² כ"כ בחדושי שם, ועיי"ש שאם אמרה כן שלא בפני בעלה, ואח"כ בא בעלה אינה נאמנת, דאמרינן שמעיזה כעת להעמיד דבריה הראשונים. וצ"ע, דבתשו' רבינו ח"א סי' אלף רנג כתב להיפך, וכ"כ משמו הב"י בסי' יז, והב"ש שם סק"ג. ²⁰³ בפ"ד מהל' אישות הי"ג. ²⁰⁴ עיין בב"ש אהע"ז סי' יז ס"ק ו, דהרא"ש בסוגיין חולקוסובר דבעינן ב' עדים, או בעל ושליש. ועיי"ש מה

גרשתני מהו, ואמר רב המנונא נאמנת אפי' למשנה אחרונה וכו', אלמא מדמינן לשלש נשים, וסייעוה ממשנה ראשונה, משמע שאף לענין כתובה מדמינן לה. ודוקא בעיקר אבל לא בתוס', דמדרש כתובה ליתיה אלא בעיקר כתובה, והכי מוכח בפ' הכותב²¹². והרב בעל העטור כתב דלאפוקי ממונא לא מהימנא, ולא דרשי' בהא מדרש כתובה, והרי היא כחמש עשרה²¹³ נשים דמפסדן כתובה ותוספת ושריין לעלמא.

מתני' נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטתה. ר' יהודה אומר אין שתי ידיים זוכות כאחת. נערה לאו דוקא, דה"ה דפליגי רבנן אף בקטנה היודעת לשמור את גיטתה, שמתגרשת בין ע"י עצמה בין ע"י אביה. והא דפליגי בנערה להודיעך כחו דר' יהודה, דאפי' בנערה פליג. וכן דעת רבותינו בעלי התוס' ז"ל²¹⁴. והביאו ראיה מדגרסי' בקדושין²¹⁵, בעא מיניה רבא מרב נחמן, נערה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה, ואמר ליה אין עושה שליח. ואותבי' עליה קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה, וקס"ד בשיש לה אב, ודייקי' מינה הא נערה הרי זה גט, אלמא קטנה אע"פ שיש לה אב מתגרשת אף ע"י עצמה. ואע"ג דדחי' התם ואמרי' הכא במאי עסקי' בשאין לה אב וחסורי מיחסרא והכי קתני, בד"א בשאין לה אב, אבל יש לה אב אם אמר לו אביה צא וקבל לבתי גטה, אם רצה לחזור לא יחזור, מ"מ ש"מ דבקטנה שמתגרשת ע"י עצמה לא מספקא להו, [חדא לדברי²¹⁶]

המקשה בשיש אב היא מתניתין, ועוד דכשבאו להעמידה בשאין לה אב הקשה והא מדסיפא בשיש לה אב, רישא נמי בשיש לה אב, ואם איתא הו"ל לדחויי ומי מצית מוקמת לה לרישא בשיש לה אב ואינהו ודאי לאו בהכי פליגי. ועוד²¹⁷ ד]אם איתא ה"ל למיפלג נמי בדידה, בד"א בשאין לה אב אבל יש לה אב אע"פ שהגיע גט לידה אינה מגורשת, אלא ש"מ דפשיטא להו דכל שיודעת לשמור את גיטה מתגרשת בין ע"י אביה בין ע"י עצמה, אבל אין לה שליחות, ואפי' נערה בחיי אביה אין לה שליחות, וכדאיתא התם בקדושין. וכ"כ משמו של רש"י ז"ל בתוס'²¹⁸, וכ"כ הרב בעל העטור ז"ל²¹⁹. והא דאמרי' בגמ' יד יתירא רבי לה רחמנא, לאו ידה קאמר אלא יד אביה, דלעולם היא מתגרשת ע"י עצמה, אבל יד אביה הוא דרבי לה רחמנא עד שתבגר, והוא שלא נשאת²²⁰.

אבל הראב"ד ז"ל כתב התם בקדושין²²¹, דדוקא נערה אבל קטנה אביה ולא היא, ומתני' דקתני קטנה שאמרה התקבל לי גטי אינה מגורשת עד שיגיע גט לידה, הא כשהגיע גט לידה מיהא מגורשת, אע"פ שיש לה אב כדמשמע התם, מוקמי' לה דוקא בשנתן לה אביה רשות לקבל את גיטה, דה"ל כמי שמוחל לה אותו זכות שיש לו עליה לאותה שעה, והרי היא ברשות עצמה בשעת קבלת הגט²²². ואין פירושו מחזור²²³ בעיני, דאי בנותן רשות מאי קא דייק ממתני' הא נערה ה"ז גט, שאני התם דנתן לה אביה רשות. ומיהו לעיקר הדין כן

ה', ובסדר הגט סעיף צג. ועיין בס"י קעג סעיף טז, ומשמע שם דאע"פ שנשאת יכול אביה לקבל גיטה, ועיין בדגול מרבבה ובהגהות רעק"א שם, שעמדו על סתירת דברי המתבר. 221 וכ"כ בהשגותיו על הרי"ף בסוגיין (ל, ב בדפי הרי"ף). 222 וכן פסק רבינו בתשו' ח"א סי' תשפט. ועיין בב"י באהע"ז סי' קמא, דהר"ל בן חביב חולק, דאפילו מדעת האב אין קטנה יכולה לקבל גיטה. והרמב"ן במלחמות, והר"ן בפירושו לרי"ף דהו ראיית בעלי התוס' באופן אחר. 223 ראה הערה הקודמת, ולפי"ז צ"ל דכוונת רבינו דאין מכאן ראיה, אבל לדינא אינו חולק. ועיין במגיה למשנה למלך בפ"ב מהל' גירושין ה"ח, בד"ה והסברא הרביעית.

212 בכתובות פט, א. ועיי"ש בחי' המיוחסים לרמב"ן ד"ה אמר. 213 עיין בהגהות שער החדש להעיסור שם אות רב דהג"י היא: הכא לא שקלה כלל, מידי דהוי אכמה נשים דמפסדו כתובה ותוספת ושריין לעלמא. 214 ד"ה נערה. 215 מד, א"ב. 216 צ"ל: דלדברי. 217 קטע זה איננו בכי"מ ונוסף בנד'. 218 הנ"ל, וכתבו דרש"י בסוגיין סובר דדוקא נערה מתגרשת ע"י עצמה, וחזר בו במס' קדושין וסובר שם דגם קטנה יכולה לקבל. ועיין ברמב"ן במלחמות דרש"י חזר בו כאן וסובר כדעת הרי"ף, וראה מ"ש הר"ז"ה על דברי רש"י. 219 מהדורת ר"מ יונה מאמר שלישות גט מת, ב, וכן דעת הרמ"ה הובא בחי' מכ"י. 220 ומשמע דאם נשאת אין אביה יכול לקבל גיטה, וכ"פ המתבר באהע"ז סי' קמא סעיף

נראית סברתו של רבינו יצחק אלפסי ז"ל²²⁴, שכל לקמן גבי שלש מדות בקטן, צרור וזורקו אגוז ונוטלו וכו', וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה, פי' כגון שמת אביה, דאלמא אם היה אביה קיים ע"י אביה ולא על ידה. וא"ת²²⁵ מה טעם בנערה יותר מבקטנה. יש לומר משום דמטעם שליחות הוא, וכדמשמע התם²²⁶ דאמרי ר' שמעון היא, ובשליחות סבר לה כר' יהודה דאמר אין שתי ידיים זוכות כאחת.

ולדידי תמיה לי לדברי המפרשים דאפי' בקטנה פליגי, דע"כ הא דאמר ר"ל התם בפרק האיש מקדש כמחלוקת לגרושין כך מחלוקת לקדושין, לא בקטנה קאמר, דקטנה ע"י עצמה אינה מתקדשת דבר תורה ואפי' בשאין לה אב. וא"כ היכי פסיק ר"ל כך מחלוקת בקדושין, ואפי' כשתמצא לומר דלא קאמר אלא במה שחלקו בו בהדיא במתני' דהיינו נערה, אכתי תיקשי לן דהא טעמא דר"ל משום ויצאה והיתה הוא, כדאמרי' התם חבור חבורתא כר' יוחנן וצווה ר"ל כקורקיא (ככריא) ויצאה והיתה²²⁷, ואם איתא ע"כ לא מקשי' יציאה להויה דקטנה, ביציאה ע"י עצמה, משא"כ בהויה. [ומיהו י"ל²²⁸ דע"כ התם בנערה בלבד פליגי, ובההיא דקאמר ר"ל מקיש הויה ליציאה משום דאפשר אבל בקטנה לא איפשר, ואין דגין אי אפשר מאפשר דכי יקח איש אשה כתיב²²⁹, כלומר איש גדול ואשה גדולה]²³⁰.

כל שאינה יודעת לשמור את גטה אינה מתגרשת. פרש"י ז"ל²³¹ אינה יכולה להתגרש אפי' בקבלת אביה, דכתיב²³² ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת, יצתה זו שמשלחה

וחוזרת. דהכי דרשי' לה ביבמות פרק חרש²³³, והכי איתא התם גבי נשטית לא יוציא, אמרי דבי רב ינאי ונתן בידה, מי שיש לה יד לגרש את עצמה, יצאתה זאת שאין לה יד לגרש את עצמה, תאנ' דבי ר' ישמעאל ושלחה מביתו, מי שמשלחה ואינה חוזרת, יצאתה זו שמשלחה וחוזרת. ולשון משנתנו מוכיח כדברי רש"י ז"ל, דקתני אינה יכולה להתגרש, דמשמע אינה יכולה כלל, לא ע"י עצמה ולא ע"י אביה²³⁴. אבל ר"ת ז"ל²³⁵ חולק עליו, ואומר דודאי מתגרשת היא ע"י אביה, דהא משמע התם דדבי רבי ינאי ודבי ר' ישמעאל לא פליגי אלא במשמעות דורשין, דמר דריש לה מונתן בידה, ומר דריש לה מושלחה מביתו, אבל בדינא לא פליגי. ובודאי לדבי ר' ינאי מתגרשת היא, דהא יש לה יד, דזו היא יד אביה [שהיא^{235*} כידה. ואפי' לתנא דבי ר' ישמעאל מתגרשת, שאף זו משלחה ואינה חוזרת, דהואיל ויש לה אב אביה] משיאה לאחר, ובעלת משמרה ואינה חוזרת לו, א"ב אביה משמרה שאינה חוזרת. ויש לו סיוע מדברי הירושלמי שם בפר' חרש²³⁶, דגרסינן התם גבי נשטית לא יוציא, דבי רבי ינאי מפני גרירה פי' שנגררת אחר בני אדם לזנות, ר' זעירא ור' אילא תרויהון אמרין שאינה יכולה לשמור את גיטה. ר' נחמיה בר מר עוקבא בשם ר' יסה איכא בינייהו תלת מילין²³⁷, עבר וגירש, מאן דמר מפני גריר' גירש ומאן דמר שאינ' יכולה לשמו' את גטה לא²³⁸ גירש. יש לה אב מאן דמר מפני גרירה אסור, ומאן דמר שאינה יכולה לשמור את גטה, יש לה אב יכולה לשמור את גטה. פעמים שוטה פעמי'

231 ד"ה אינה. 232 דברים כד, א. 233 קיג, ב. 234 כ"כ הריטב"א, והר"ן בפירושו לרי"ף. 235 הובא בתוס' ד"ה וכל, וביבמות שם ד"ה יצתה, וכן דעת התוס' רי"ד ובעל העטור מהדורת ר"מ יונה מט, א. 235* נוסף כן ע"פ הנד'. 236 ה"א. 237 כ"ה לפנינו שם. ועיין בריטב"א דד' מילין איכא בינייהו, ועיין בב"י באהע"ז סי' קיט, ובגין רבינו שמשון בירוש', וראה מ"ש הנודע ביהודה מהדו"ק, אהע"ז סי' פג. 238 מכאן עד תיבת "גטה" נשמט בגד' מחמת הדומות.

224 בסוגיין, ועיין במלחמות דכ"פ רב האי בתשובה, וכן דעת תוס' רי"ד. 225 כה"ק ותירץ הרמב"ן בקדושין שם. 226 בקדושין מד, א. 227 הגי' שלפנינו שם: כולה חברותא כר' יוחנן, וצווה ר"ל ככרוכיא ויצאה והיתה וכו'. 228 לפי"ז צ"ע ראית ר"ת בתוס' ד"ה וכל, דקטנה שאינה יכולה לשמור גיטה מתגרשת ע"י אביה, מהא דיכולה להתקדש ע"י אביה, ועיין במהרש"א שם. 229 דברים כב, יג. 230 קטע זה אינו בכי"מ, ונוסף בגד'.

חלומ', מ"ד מפני גריר' אסר וכו', וכיון דבקטנה ליכ' אלא שמירת גיטה שלא הזכירו בה שמירת עצמה, כל שיש לה אב מתגרשת ע"י אביה שהוא משמר את גיטה, והוא שלא נשאת, אבל נשאת אין לאביה רשות בה. והכי נמי כתב רבינו הא"י גאון [ו"ל בתשובותיו, דקטנה ע"י אביה מתגרשת אע"פ שאינה יכולה לשמור את גטה, וכ"כ הרב] ²³⁹ בעל הל' בהלכו' מיאון ²⁴⁰, אי בציר מהכי לא הוי גיטא ולא מיגרש' עד דמקבל אביה גיטא, שכן אב מקבל גט לבתו קטנה על כרחיה, ע"כ.

צרור וזרקו אגוז ונטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים. כלומר באחרים מקנין לו, אבל בשאין דעת אחרת מקנה לו אף לעצמו אינו זוכה ²⁴⁰, כדתנן לעיל בפרק הניזקין ²⁴¹ מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום, אבל גזל גמור אין בהם אפי' מדרבנן ²⁴².

האי שפחה היכי דמיא אילימא דאיתא שתי שערות מאי בעיא גביה. יש מוכיחין מכאן דאשה אינה מוכרת את עצמה, דאם כן לישני ליה בגדולה מוכרת עצמה ²⁴³. והכי נמי איתא בסיפרי ²⁴⁴, כי ימכור איש את בתו ²⁴⁵, איש מוכר את עצמו, ואין אשה מוכרת את עצמה. אלא שתמהו בתוס' על דרשא זו שבסיפרי, דהאי קרא דכי ימכור איש אינו במוכר עצמו. ומסתברא דהתם דקא נסיב איש מוכר את עצמו, לאו עיקר דרשא קא נסיב, מאיש דכתיב בההוא קרא, אלא הכי פירושו, כי ימכור איש את בתו, האיש מוכר את בתו, ואין הבת מוכרת את עצמה. וכאן למדך הכתוב דאין אשה מוכרת

את עצמה אף ע"פ שהאיש מוכר את עצמו, כנ"ל.

אלא לאו דלא איתא שתי שערות. ופולגתא דרבי יוחנן ושמואל היא בפ"ק דבבא מציעא ²⁴⁶, גבי מציאת בנו ובתו הקטנים, דחד אמר קטן קטן ממש וגדול גדול ממש, וחד אמר גדול וסומך ²⁴⁶ על שלחן אביו זהו קטן, וקטן שאינו סומך ²⁴⁶ על שלחן אביו זהו גדול. והשתא למאן דאית ליה גדול וסומך על שלחן אביו זהו קטן, ניהא הכא, דאיכא למימר דבנו ובתו הגדולים דקאמר הכא היינו קטן דומיא דשפחתו, אלא שאינו סומך על שלחנו ²⁴⁷, אבל למאן דאמר גדול ממש, מאי שנא בנו משפחתו. י"ל משום דבבנו קטן זכאי במציאתו ולפיכך ידו כיד אביו, אבל שפחה אפי' קטנה אינה זכאה במציאתה ²⁴⁸.

[סה, א] הא לכם מעות הללו ופרו בהם מעשר שני. מהכא משמע דקטן אית ליה זכיה מדאורייתא אפי' בממונו, דאם לא כן אינו פודין אלא משל אב והיה להם להוסיף חומש, אלא ודאי ש"מ דזוכה הוא דבר תורה, בשיש דעת אחרת מקנה ²⁴⁹. ואי קשיא לך ²⁵⁰ הא דתנן בפרק מי שמת ²⁵¹, זכין לקטן ואין זכין לגדול, וטעמא משום שאין יד לקטן לזכות בעצמו כגדול. תירצו בתוספות דהתם בקטן שאינו מבחין בין צרור לאגוז. ואי נמי בקנין סודר, שאין לו דעת להבחין קנין חליפי סודר. ואי נמי כיון דקיימא לן ²⁵² דקונין בכליו של קונה, אין לו דעת להקנות כליו עד שיגיע לעונת

להיפק, ועיין בחי' חת"ס שמיישב שיטתו. ²⁴⁴ כ"כ תוס' הנ"ל בשם הסיפרי, ודרשה זו נמצאת במכילתא דר' ישמעאל פ' משפטים פרשה ג'. והריטב"א כתב דהילפותא היא משמות כב, ב, בגנבתו ולא בגנבתה, ועיין במשנה למלך הנ"ל מ"ש על דברי המהרי"ט. ²⁴⁵ שמות כא, ז. ²⁴⁶ יב, א. ²⁴⁶ בנד': סמוך ²⁴⁷ כ"כ תוס' ד"ה אלא. ²⁴⁸ צ"ל: אינו זכאי. והריטב"א תירץ דאפי' למ"ד דקטן זוכה לאחרים, מיד אביו אין לו יד לזכות, דומיא דעבד כנעני דמקבל גט לתבירו מיד רבו של חבירו, אבל לא מיד רבו שלו. ²⁴⁹ עיין לעיל הערה ²⁴². עיין בשער המלך פ"ח מלולב ה"י שהקשה סתירה בד"ר, ועיין בשערי יושר ש"ה פ"ט (ל, ב). ²⁵⁰ כה"ק ותירץ תוס' ד"ה צרור. ²⁵¹ בב"ב קנו, ב. ²⁵² כרב בב"מ מו, א. ועיין ברי"ף שם.

²³⁹ קטע זה אינו בכ"מ, ונוסף בנד'. ²⁴⁰ ד"ו סב, ב, וכן דעת הרמ"ה הובא בחי' מכ"י. ²⁴⁰ כ"פ הרמ"א בחו"מ סי' רמג סט"ו, ודלא כשיטת הש"ך שם ס"ק ו, דאפי' במציאה שאין דעת אחרת מקנה ג"כ זוכה. ועיין בקצוה"ח שם סק"ה שהביא ראיות לשיטת רבינו. ²⁴¹ לעיל נט, א. ²⁴² עיין בחי' מכ"י דבאיכא דעת אחרת מקנה זוכה מן התורה, וברש"י ד"ה דא משמע דזוכה מתקנת חכמים. ומלשון רבינו כאן אין פשיטות, אבל בתשו' ח"ד סי' רמב כתב דבאיכא דעת אחרת זוכה מן התורה, וכ"כ לקמן ד"ה הא לכם. ²⁴³ כ"כ תוס' בב"מ יב, ב ד"ה מאי, הרמב"ם בפ"א מהל' עבדים ה"ב, וש"ר. והרמב"ן בפ' משפטים כא, ד חולק, ועיין במשנה למלך שם שיש ראיה לדבריו מב"מ עא, א, אבל מכאן מוכח